

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مباحث حقوقی کاربردی میانجیگری در امور کیفری

مؤلف

دکتر حمید فرشی

(استادیار دانشگاه پیام نور)

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: فرشی، حمید، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور	: مباحث حقوقی کاربردی میانجیگری در امور کیفری/مؤلف حمید فرشی؛ ویراستار سیدغلامرضا غیبی.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰۴۵۲-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۱۵]-۱۱۶.
موضوع	: میانجیگری و مصالحه جزایی -- ایران
موضوع	: Mediation and conciliation, Criminal -- Iran
رده بندی کنگره	: KMH۴۶۷۲/۵
رده بندی دیویی	: ۳۴۴/۵۵۰۱۸۹۱۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۷۳۸۹۹
وضعیت رکورد	: فیپا

نام کتاب	: مباحث حقوقی کاربردی میانجیگری در امور کیفری
ناشر	: چتر دانش
مؤلف	: حمید فرشی
ویراستار	: سیدغلامرضا غیبی
نوبت و سال چاپ	: اول - ۱۳۹۹
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰۴۵۲-۴
قیمت	: ۶۵۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینیری جاوید(اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته موردتوجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک‌سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، موردتوجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه علمی بیش از پیش به منصه ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

علائم اختصاری

- ق.ا.....قانون اساسی
- ق.م.....قانون مدنی
- ق.م.ا.....قانون مجازات اسلامی
- ق.آ.د.ک.....قانون آیین دادرسی کیفری
- ق.آ.د.م.....قانون آیین دادرسی مدنی
- ق.م.م.....قانون مسئولیت مدنی

فهرست

مقدمه ۷

فصل اول: کلیات ۱۱

- ۱- میانجیگری ۱۳
- ۲- میانجیگر ۱۴
- ۳- جرم ۱۴
- ۴- انواع جرم و مجازات ۱۸
- ۵- مسئولیت مدنی ۳۳
- ۶- مسئولیت کیفری ۳۴
- ۷- جامعه محلی ۳۸
- ۸- صورت مجلس سازشی ۴۰
- ۹- بزه دیده ۴۱
- ۱۰- بزهکار ۴۱
- ۱۱- مقام قضایی ۴۲

فصل دوم: شرایط میانجیگر ۴۳

- ۱- شورای حل اختلاف ۴۵
- ۲- شخص ۴۵
- ۳- مؤسسه میانجیگری و شرایط آن ۵۱

فصل سوم: شرایط موضوع میانجیگری ۵۵

- ۱- معنای تعلیق مجازات و شرایط آن ۵۷
- ۲- انواع تعلیق ۵۸
- ۳- جرایمی که مجازات آنها غیرقابل تعلیق بوده و در نتیجه قابل ارجاع به میانجیگری نیستند ۵۹
- ۴- جرایم بدون قربانی مشخص ۶۰

فصل چهارم: روند کار در میانجیگری و وظایف میانجیگر ۶۳

- ۱- وجود توافق بین متهم و بزه دیده ۶۵
- ۲- ارجاع امر توسط مقام قضایی به میانجیگری ۶۵
- ۳- تعیین میانجیگر ۶۶
- ۴- انجام فرآیند میانجیگری ۶۷
- ۵- وظایف میانجیگر در انجام میانجیگری ۶۷

فصل پنجم: شرایط توافق ۷۹

- ۱- قوانین آمره ۸۱
- ۲- اخلاق حسنه ۸۲
- ۳- نظم عمومی ۸۳
- ۴- عدم مغایرت با شرع و قوانین ۸۳
- ۵- مقذور بودن ۸۴
- ۶- عقلایی بودن ۸۵
- ۷- سایر موارد ۸۵

فصل ششم: نتیجه میانجیگری ۸۹

- ۱- عدم حصول توافق ۹۱
- ۲- حصول توافق ۹۴

فصل هفتم: نظارت بر میانجیگران، رسیدگی به تخلفات و

دستمزد میانجیگر ۹۹

- ۱- نظارت بر میانجیگران و رسیدگی به تخلفات ۱۰۱
- ۲- دستمزد میانجیگر ۱۰۳

پیوست ۱۰۵

- آیین نامه میانجیگری در امور کیفری ۱۰۷

فهرست منابع ۱۱۵

- قوانین ۱۱۵
- آیین نامه ها ۱۱۵
- کتاب ۱۱۶
- مقالات ۱۱۶

مقدمه

میانجیگری یکی از روش‌های مؤثر برای حل اختلاف بین اشخاص است، که به معنای وساطت کردن و واسطه شدن میان دو نفر برای رفع اختلاف و کشمکش آن‌هاست.

تاسیس امر میانجیگری در امور کیفری از جمله اقدامات مناسب قانون‌گذار در سال‌های اخیر است. این تأسیس برای خارج کردن پرونده از روند رسمی رسیدگی قضایی (البته تحت نظارت مقام قضایی) در مورد جرائمی که مجازات شدید ندارند پیش‌بینی شده است و می‌توان گفت هدف از آن کاهش حجم کاری محاکم و بهره‌گیری از پتانسیل مردمی و امکانات غیرحاکمیتی در حل و فصل نزاعاتی که مجازات بالنسبه خفیفی دارند است؛ و این ویژگی را دارد که با یاری‌گیری از معتمدین مورد پذیرش طرفین موجب صرف جویی و استفاده بهینه در وقت و منابع و نیروی انسانی برای سیستم قضایی است. در واقع استفاده از امر میانجیگری، شیوه‌ای مناسب و سودبخش در خارج کردن پرونده‌های کیفری کم‌اهمیت از روند رسمی رسیدگی است.

فرآیندی که در آن از یک سو تلاش برای جلب رضایت و جبران خسارات وارده به بزه‌دیده انجام می‌شود و برای او این مزیت را دارد که حداقل بخشی از خسارات وارد به وی بدون نیاز به طی روند

رسمی دادرسی جبران می‌شود و متهم قبول می‌کند در راستای کاهش اثرات نامطلوب جرم و جبران خسارتهای مادی و معنوی بزه‌دیده اقدام کند در مقابل متهم نیز از رفت و آمد به محاکم و خطر محکومیت و ایجاد سابقه کیفری رهایی می‌یابد.

از نظر قانونی امر میانجیگری در مواد ۸۲، ۸۳ و ۸۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲ مطرح و مورد تصویب قانون‌گذار قرار گرفته و ماده ۸۴ این قانون مقرر داشته است که چگونگی انجام کار و ترتیب میانجیگری و شخص یا اشخاصی که برای میانجیگری انتخاب می‌شوند به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط وزیر دادگستری تهیه و پس از تأیید رئیس قوه قضائیه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

آیین‌نامه مذکور توسط وزارت دادگستری تحت عنوان «آیین‌نامه میانجیگری در امور کیفری» در ۳۸ ماده تهیه و در تاریخ ۱۳۹۴/۹/۸ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید و در روزنامه رسمی منتشر شد؛ در ماده ۳۸ آیین‌نامه تأکید شده بود که آیین‌نامه از تاریخ تصویب لازم‌الاجراست؛ اما به جهت تصریح ماده ۸۴ قانون آیین دادرسی کیفری که تصویب آیین‌نامه را پس از تهیه توسط وزارت دادگستری و تأیید رئیس قوه قضائیه بر عهده هیأت وزیران قرار داده است، تصویب و لازم‌الاجراء دانستن آن توسط رئیس قوه قضائیه و جاهت قانونی نداشت از این روی آیین‌نامه پیشنهادی وزارت دادگستری مجدداً پس از تأیید رئیس قوه و با تغییرات و حذفیاتی در مورخه ۱۳۹۵/۷/۲۸ در ۳۴ ماده به تصویب هیأت وزیران رسید.

همانگونه که آیین‌نامه مذکور بیان کرده است اشخاصی که متقاضی فعالیت به عنوان میانجیگر هستند می‌بایستی آموزش‌های لازم در این زمینه را سپری کنند که بخش عمده‌ای از این آگاهی و آموزش علاوه بر مباحث اجتماعی و روان‌شناختی در زمینه مباحث

حقوقی خواهد بود و متقاضیان میانجیگری می‌بایست آشنایی لازم با مباحث حقوقی مرتبط را داشته باشند.

از آنجایی که متقاضیان فعالیت به عنوان میانجیگر و تأسیس مؤسسه میانجیگری علاوه بر دانش آموختگان گرایش‌های مختلف رشته حقوق و نیز گرایش فقه رشته الهیات، فارغ التحصیلان سایر رشته‌ها تحصیلی نیز می‌باشند لذا در این نوشتار سعی شده است اصطلاحات و مباحث کلی حقوقی مرتبط به بحث میانجیگری به زبان ساده و به نحو اجمال معرفی شود و اطلاعات لازم حقوقی برای داوطلبان امر میانجیگری ارائه شود.

این نوشتار در هفت فصل بدین شرح تدوین شده است: در فصل اول به بیان کلیات و تعاریف و معرفی اصطلاحات مرتبط با میانجیگری پرداخته شده است، در فصل دوم شرایط لازم برای میانجیگر مورد بررسی قرار گرفته است و در فصل سوم شرایط لازم جهت ارجاع پرونده به میانجیگری، فصل چهارم به بررسی روند کار در میانجیگری و وظایف میانجیگر اختصاص داده شده است، در فصل پنجم به بیان شرایط توافق پرداخته شده، فصل ششم: نتیجه میانجیگری و فصل هفتم: ساز و کار نظارت بر میانجیگران و رسیدگی به تخلفات و نهایتاً دستمزد مطرح شده است.

امید است که مقبول افتد و مطالب مطروحه از نظر کاربردی مفید برای میانجیگران کیفی باشد.

توفیق از خداست

تبریز، بهار ۱۳۹۹

حمید فرشی

فصل اول:

کلیات